

predvsem iz čudenja nad neizmernostjo, mistično neskončnostjo kozmosa, božanskega Univerzuma, medtem ko se svetovi v sodobnih teorijah množijo zaradi iskanja primerne *razlage* našega dobro ubranega sveta ... Toda veselje kljub temu ostaja *pračudež*."

Posebna senzibilnost bo znala ceniti pasuse v kurzivi: oknice, ki ropotajo v vetru, drevesa v večernem mraku, senco, ki šine čez pokrajino ob mimohodu oblaka, orehovo vejevje, ki šumi v dežju, hladno globino tolmuna, zrak, ki prinaša glasove in vonjave z vrta. Kot da je omenjena *fabula* v enaki meri delo nebesnih teles, njihovih obratov in zastrašujoče lepote, letnih časov in sprememb v svetlobi. Tudi lunine mene kot da niso slučaj: učinkujejo nekoliko zagonetno, vsekakor pa priklicujejo Minervino sovo. Tako ostaja dovolj prostora za polnočne pomisleke, ki se sicer izogibajo filozofskih sistemov, se jim pa ne more izogniti resnični filozof. "Nikjer nobenih angelov! ... Zmeraj samo čas, ki podnevi beži in se ponoči ustavlja! ... In kdaj pride čas spoznanja? ... Je tu že ves čas? ... Pride v smrti? ... Ali nikoli?" Saj mislec ne nagovarja le z idejnim arzenalom, pač pa tudi na neverbalnem nivoju, prek svoje osebnosti, smisla za paradokse in humor ter celo prek čuta za estetiko in razkošje. "Lepo je tu in srečni smo, zdaj, prav zdaj ... kajti smrt je velika in življenje majhno."

Miroslav Košuta: *Pomol v severno morje*. Trst: Mladika 2001.

"Ko vstanemo in gremo, katerakoli pot je prava," pripoveduje Miroslav Košuta. Nekaj podobnega očitno velja tudi za pesmi v novi zbirki, ki jim je enoličnost in predvidljivost prav zadnja briga. In naj konec koncev obvelja tudi zame, ki se v dani raznolikosti trudim prepoznati odločilne impulze, prvinsko fascinacijo razločiti od vplivov in zavezujoče od eksperimenta. Zbirka, ki prekinja desetletni pesniški molk, prečudno spominja na izbor iz opusa avtorja, ki ga življenjsko muči produktivna nespokojnost. Nemir ali nedoslednost? Naj iščem predznak ali skupni imenovalc?

"*Pomol v severno morje* dopolnjuje in zaključuje tematske sklope, načete sredi sedemdesetih let v *Tržaških pesmih* in *Pričevanju*, obenem pa razpira nova obzorja," je zapisano na zavihku. Tako smo povabljeni v odprto delovišče, kjer se poteze preteklega opusa nerazrešljivo prepletajo s komaj slutenim, strategije in taktike sprotnosti pa z impulzi globin. Sem rekla delovišče? Beseda delavnica bi zaradi svoje izrabljenosti mimogrede lahko izzvenela preveč salonsko, tu se namreč dela s težko roko. Navznoter, na nivoju možnosti in slutenj, pa kljub temu učinkuje kot intimno gledališče, kjer pozabljena kuliserija zaradi nenapovedanih sprememb v osvetljavi na lepem prevlada nad pričakovanim tekstom in kjer je odrska konstrukcija enako pomenljiva kot šepetanje za odrom. Pesnik se ne trudi, da bi fasciniral z izdelano avtopoetiko, niti da bi kaj posebej presenečal s podobami, ki jim pušča, da ostajajo to, kar po vsej verjetnosti od nekdanj hočejo biti. Pomanjkanje želje po ugajanju je tu že

naravnost osupljivo in naj obvelja kot dodatno priporočilo. Zbirka, ki kot celota obenem odpira in zapira vpogled v različne faze, bo še kako prav prišla vsakomur, ki ga zagonetna ustvarjalna dinamika zanima bolj od kristaliziranih verzov.

Kaj pa preostaja bralcu, ki se ne da kar tako prepričati v užitke provizoričnega? Iz glavnine je z nekaj posploševanja na prvo roko mogoče izlužiti umeščenost v pokrajino, gospodarstvo naravnih danosti, mimohod letnih časov. Z nekaj nostalgije po občutku pripadnosti, po za vedno izgubljenem svetu prednikov. Podobe iz narave premorejo sebi lastno moč vztrajanja in so še vedno daleč od tega, da bi se same od sebe uklonile v službo avtorjeve rdeče niti. Tu so povsem očitno le zato, ker jim nadvse ugaja, da jih upesnjuje ravno Miroslav Košuta. Ki pa mu tudi ne pride na misel, da bi iz njih na silo izvabljal konsistenco svojega življenja. Na prvi pogled bi zares lahko šlo za zbirko, kjer je – ob prevladi odprtega prostora – “gorsko jezero” po mili volji zamenljivo s “sijočim dežjem” ali “lebdjenjem opoldanjim”. Mimogrede bi lahko presenetil severnjaški štimung, dojemljivost za vonj smrekove smole, jezera v snegu, za ledene sape (tudi kraške, mediteranske podobe so, če se le da, mrzle). Povsem drugačnega se izkaže ob prihodu v mesto, tu se zdi vse pripravljeno za dolge ure v kavarni, za vzdihovanje ob tihožitju s knjigo, za nostalgijo ob fotografijah. Da o klavirju in čipkah niti ne govorim! Generacijska razlika bo pri bralcih mojih let lahko izzvala nepredvidljive reakcije na očitne sledove intimizma, pa kaj, ko podobe, kadar imajo biti romantične, pri njem izginjajo še hitreje, kot se pojavljajo. Miroslava Košuto povsem odločilno zaznamuje le narava, pokrajinska določenost, rodovna pripadnost.

Nadaljnje branje razkrije napetost med toposom, ki se, zaverovan sam vase, niti ne trudi meriti prav daleč prek sebe, in pesnikom, ki se ločitve od izgubljenega raja očitno že boleče zaveda. “Tu je prehod na drugo stran, / nikdar nikjer zaznamovan,” sluti skozi verze.

“Če v prazno stopi ti korak, / izgineš v vodi brez sledu,” izreče s podobo, ki nikakor ni slučajna. Premike po pokrajini usmerja “kompas brez severa za zmedence in hlastajoče / po vsem, česar doseči ni mogoče.” V razhajanju sicer lahko počne skoraj kar koli hoče. Vendar tako dosežena prostost nekam čudno spominja na strašno svobodo po izgonu iz raja. Vse do ironične megalomanije, kjer na svojo roko ureja Goldonijev trg, “kot se spominu spodobi”, ko mu vrača pozabljene poteze, ko izkopava tračnice za tramvaj, znova postavlja stojnice s sadjem in cvetjem, sklicuje okoličanke v narodnih nošah “in teto, ki ve, kako in kaj je treba, teto Pepo, ki prodaja / na Rusem mostu. Nič več, pravi Marta, zdavnaj / smo jo pokopali. Prav, odvrnem, potem jo obudi od mrtvih, / ne bo naju zaustavila vsaka malenkost.” Palimpsestne usedline mesta mu navdihujejo preigravanja z minevanjem; otekanju časa se zoperstavlja s kolažistovimi škarjami. “Izrezujem prazne dni, / lepim jih na bele liste,” pripoveduje, ko je že na tem, da se resno zamisli nad tovrstnimi manipulacijami. Predniki, ki jih je priklicalo časenje, ga lahko že z bežnim zapisom spomnijo na čase pred njegovim rojstvom; bolj ko je zabeležka banalna, večjo moč ima. “Leto, mesec, dan, tristo dni / pred mojim rojstvom, in izid: Triestina / Milan 2: 1. S tušem ne zbledi.” zlovesče namiguje pisava pokojnega očeta, ki tedaj

(28. aprila 1935) menda ni imel v mislih drugega kot nogometno tekmo. Pesnik, ki je "strop zabil v tla / in pod pognal v nebo", ostaja izključen iz davno pozabljenega sveta. Kaj se v resnici dogaja v glavi "očaranega čarovnika"? "Jezero vzdigujem s sabo, ko vstajam. / Gledam svet globinskih alg / in rib, po zraku plavajočih, zevajočih / za neulovljivimi glasovi."

So pesmi *Pomola* nastajale v istem vrstnem redu, kot jih predstavlja zbirka, ali pa so tako urejene le zaradi preglednosti (ki jo bralec potrebuje bolj kot pesnik)? So tematski sklopi razvrščeni naključno ali njihovo zaporedje namiguje na šifrirano metamorfozo, na (de)crescendo? *Okruški kratkega dne*, *Nove tržaške pesmi*, *O ljubezni in okolici*, *Sestop v prostrano*, *Vrnitve in odhod*, navsezadnje zaključí zlovešča *Izštevanka*, ki ji je ob vsej kratkosti in odrezavosti odmerjena enakovredna samostojnost.

Spremembe so spet najbolj zaznavne v upodobitvah narave. V *Okruških kratkega dne* je pesnikova drža še zelo pasivna in neverjetno elementarna. Zunanji svet se mu prikazuje kot sanjalcu, otroku, komaj prebujenemu, zaljublencu ali sprehajalcu. Znotraj *Sestopa v prostrano* pa se podobam bistveno manj prepušča, pač pa jih, tudi že obrtniško spretno, obdeluje. Dovoljuje jim le, da mu same vnaprej izberejo obliko ... ritem ... junijski *Ples v vetru* je upesnjen popolnoma drugače kot poznojesenski obeti *Novembra*.

Se je vmes tudi v resnici kaj zgodilo? Med obema sklopoma stojijo že omenjene *Nove tržaške pesmi*, ki jim sledijo čustveno ubrani verzi *O ljubezni in okolici*. Naslov je več kot pomenljiv, saj je ljubezen, ki se upesnjuje, bolj fantomska kot pa konkretna, bolj spomin kot želja, še žena, ki karseda vsakdanje biva ob njem, je zagledana v zagonetnih skrivalnicah minulega. "Zagledam te v otroštvu nepregnanem," ji reče. Tako se tudi pesem o prvem pismu, ki ga kaže najbolj brezskrbnega in veselega sredi nepovrnjive preteklosti, neopazno izmuzne v današnjost. "Leta se sušijo kakor solze."

Čudno klasično pa učinkujejo poante, kadar (izjemoma) presenetijo ob koncu nekaterih pesmi. "A v meni smrtno dozoreva, / da sam prav kmalu bom odtrgan sad", se zaključí *Sestop v prostrano*. Avtor je kmalu še bolj konkreten. "Zavem se: v dveh sediva, jaz in smrt. / Na zdravje, rečem. Mrzlo se smehlja. / Jaz pa kljub temu spijem. Prav do dna." Poantiranju, ki bi zlahka izzvenelo staromodno, pa ni kaj reči, ko postane z vso neizprosnostjo očitno, da je misel na smrt edina, ki ga lahko prisili k te vrste zaključkom. Mirno valovanje verzov seka vse krajša sapa, če že ne kar premolk pred soočenjem z neizbežnim. Zveneči verzi, pa čeprav melanholično ubrani, ne bi mogli več nositi prepolne mere minevanja. Kar je bil nekoč davno nežno upesnjen pomislek, je toliko kasneje že skoraj otipljiva prisotnost.

Na ta način se razjasni tudi njegova zasebna ontologija. "Prozoren mrak žari, ob dolgi mizi, srednjeveško / obloženi z rojstvi in doživetji in časi in kraji, / sedimo skupaj živi in mrtvi." In ko "besede strah ni več v slovarju", prozoren mrak dokončno razjasni tudi njegov eros – tanatos, ki se izraža s še globljimi, še bolj skrivnostnimi, še močnejšimi podobami. Ker "podtalnic glas odmeva, ko žariš."